

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У 2025/2026 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

Л. Стрілець

В умовах великої війни та в повоєнні часи все більшого значення набуває знання іноземних мов, адже глобалізація сучасного суспільства відбувається дуже швидкими темпами, а межі між мовами й культурами стираються. Саме тому, іноземна мова стає універсальним інструментом у діалозі культур, *must have* сучасної людини.

Цьогоріч у квітні-травні Україна приєдналася до числа 22-х країн, які взяли участь у пілотному етапі Міжнародного дослідження якості освіти PISA-2025, демонструючи значення вивчення іноземних мов. Так, 15-річні українські школярі проходили тестування з англійської мови (Foreign Language Assessment, FLA). Результати PISA-2025 допоможуть українським освітянам оцінити рівень навчальних досягнень здобувачів освіти в порівнянні з міжнародними показниками; проаналізувати вплив війни на освіту, щоб розробити ефективні стратегії для подолання наслідків кризи та визначити напрями розвитку. Отже, у сучасних умовах питання вдосконалення іншомовної освіти залишається актуальним.

Нові шляхи та засоби підвищення якості іншомовної освіти узгоджуються із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання «Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment» [3]; підпорядковуються вимогам Державних стандартів освіти; співвідносяться із засадами Концепції «Нова українська школа». Державний стандарт є основою для розроблення типових та інших освітніх програм; визначає мету освіти на всіх рівнях, ціннісні орієнтири; містить вимоги до обов'язкових результатів навчання на основі компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого, інтегративного, середовищного й інших підходів. Вивчення іноземних мов у 2025/2026 навчальному році здійснюватиметься за декількома Державними стандартами та типовими освітніми програмами.

Для здобувачів освіти 1–4-х класів за Державним стандартом початкової освіти (2018 р.), Типовими освітніми програмами,

розробленими під керівництвом О. Я. Савченко та Р. Б. Шияна. *Звертаємо увагу, що наразі ведеться робота над оновленням зазначеного Документу.*

Для здобувачів освіти 5–8-х (9-х пілотних) класів НУШ за Державним стандартом повної загальної середньої освіти (2020 р.), Типовою освітньою програмою, затвердженою наказом МОН України від 19.02.2021 № 235 (у редакції наказу МОН України від 09.08.2024 № 1120 «Про внесення змін до типової освітньої програми для 5–9 класів загальної середньої освіти» та модельними навчальними програмами, яким надано гриф МОН України (наказ від 12.07.2021 № 795 «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»), запроваджуються поетапно з 2022 року, а саме:

– Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. В. Г. Редько, О. П. Шаленко, С. І. Сотникова, О. Я. Коваленко, І. Б. Коропецька, О. М. Якоб, І. В. Самойлюкевич, О. М. Добра, Т. М. Кіор);

– Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. І. М. Зимомря, В. А. Мойсюк, М. С. Трифан, І. К. Унгурян, М. В. Яковчук).

Друга іноземна мова, 5–9 класи:

– Модельна навчальна програма «Друга іноземна мова. 5–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. В. Г. Редько, О. П. Шаленко, С. І. Сотникова, О. Я. Коваленко, І. Б. Коропецька, О. М. Якоб, І. В. Самойлюкевич, О. М. Добра, Т. М. Кіор, М. Р. Мацькович, Л. М. Глинюк, Є. Л. Браун).

Для здобувачів освіти 9-х класів за Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти (2011 р.), Типовою освітньою програмою закладів загальної середньої освіти II ступеня (базова середня освіта), затвердженою наказом МОН України від 20.04.2018 № 405; відповідними навчальними програмами з іноземних мов (5–9 кл.).

Для здобувачів освіти 10–11-х класів за Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти (2011 р.), Типовою освітньою програмою закладів загальної середньої освіти III ступеня (профільна середня освіта), затвердженою наказом МОН України від 20.04.2018 № 408 (у редакції наказу МОН України від 28.11.2019 № 1493); навчальними програмами з іноземних мов (10–11 кл.).

При цьому звертаємо увагу, що затверджено новий Державний стандарт профільної середньої освіти (постанова КМУ від 25.07.2024 № 851), який буде імплементуватися згідно з термінами (маршрутом) впровадження реформи НУШ. Слід зазначити, що вже з 01 вересня 2025 року в Україні розпочинається пілотування нової моделі старшої профільної школи («предпілот»), у якому візьмуть участь 30 ліцеїв-амбасадорів; вони стануть першими закладами освіти, що апробують оновлені підходи до організації профільного навчання.

Важливо, що в освітній програмі закладу зазначають перелік програм (модельних навчальних програм та / або навчальних програм), які використовують педагоги в освітньому процесі, зокрема й навчальні програми курсів за вибором. ЗЗСО дозволено використовувати лише ту навчальну літературу, що має грифи МОН України («Рекомендовано Міністерством освіти і науки України», «Схвалено для використання в освітньому процесі») або висновок «Схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах». Вимоги до модельних навчальних і навчальних програм визначені в Додатку 6 до нової редакції Типової освітньої програми для 5–9-х класів.

На основі модельної та / або затвердженої педагогічною радою навчальної програми навчального предмета (інтегрованого курсу) вчитель / учителька складає календарно-тематичне планування в довільній формі, зокрема й із використанням друкованих чи електронних джерел. Воно може бути об'єднане з навчальною програмою в один документ. Формат, обсяг, структура, зміст, оформлення календарно-тематичних планів і поурочних планів-конспектів є індивідуальною справою педагога, адже встановлення універсальних стандартів таких документів не передбачено законодавством. Також звертаємо увагу на доцільність збереження гнучкості календарно-тематичного плану упродовж року, щоб, за потреби, була можливість змінювати терміни опрацювання програмових тем відповідно до результатів засвоєння здобувачами освіти навчального матеріалу, надолуження прогалин у знаннях тощо. Це важливо з огляду на те, що головним завданням для педагога є забезпечення досягнення здобувачами освіти обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом для певного циклу навчання.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання визначаються з урахуванням компетентнісного підходу до освітнього процесу,

в основу якого покладено ключові компетентності, що зумовлює зміни у формах оцінювання, зокрема, й з іноземних мов. Нові підходи до оцінювання результатів навчання здобувачів освіти НУШ відображено в наказі МОН України від 02.08.2024 № 1093 «Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання»; деякі роз'яснення щодо означеного питання зазначаються в листі МОН України від 14.03.2025 № 1/4895-25 «Про окремі питання оцінювання результатів навчання» [1]. Так, згідно з Державним стандартом базової середньої освіти визначено три групи загальних результатів (іноземні мови): сприйняття усної інформації та письмових текстів іноземною мовою в умовах безпосереднього й опосередкованого міжкультурного спілкування; взаємодія з іншими особами в усній і письмовій формі й у режимі реального часу за допомогою засобів іноземної мови; надання інформації, висловлювання думок, почуттів і ставлень іноземною мовою. Ці групи результатів співвідносяться з формулюваннями, зазначеними у *Свідоцтві досягнень*, і відповідають вимогам Державного стандарту базової середньої освіти та модельних навчальних програм. Характеристики груп результатів і критерії оцінювання є комплексними й охоплюють різні види комунікативної мовленнєвої діяльності, як-от:

1. Сприймає усну інформацію на слух / *Аудіювання*.
2. Усно взаємодіє та висловлюється / *Говоріння*.
3. Сприймає письмові тексти / *Читання*.
4. Письмово взаємодіє та висловлюється / *Письмо*.

Саме тому, у Свідоцтві досягнень кожен вид комунікативної мовленнєвої діяльності виокремлено, що зумовлено особливостями змісту навчального предмета (іноземні мови) та сприяє більш об'єктивному підходу до оцінювання.

Для ліпшого розуміння нових практичних підходів до оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти з іноземних мов у контексті НУШ, реалізації технік формувального й підсумкового оцінювання пропонуємо відеозаписи вебінарів, проведених у 2025 році (табл. 1).

Зауважимо, що підручник – це один із дидактичних засобів (з-поміж багатьох інших), який допомагає вирішувати освітні завдання, визначені освітньою програмою. Педагог може використовувати одразу кілька підручників із тих, що мають відповідний гриф МОН

України, зокрема й автентичні матеріали, а також створювати додаткові навчальні матеріали, які відповідатимуть потребам освітньої програми закладу освіти.

Таблиця 1

**Вебінари з питання реалізації нових підходів
до оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти**

Дата	Тема вебінару	Хто проводить	Доступ за QR-кодом	Активне покликання
06.02.25	Мовно-літературна галузь НУШ (іноземна мова): особливості оцінювання у II циклі базової освіти	МОН України: Оксана Коваленко, Дарина Сіжук		https://surl.li/meuhly
28.02.25	Нові підходи до системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти з іноземної мови в НУШ: практична реалізація	КЗ «ЗОІППО» ЗОР: Лариса Стрілець, вчителі-практики		https://surl.lu/oyatap
10.03.25	Оцінювання результатів навчання відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти (роз'яснення щодо окремих питань)	МОН України		https://surl.li/xdcgsg

З переліком навчальної літератури можна ознайомитися на офіційному сайті МОН України. Електронні версії підручників (pdf-формат) у вільному доступі розміщені в електронній бібліотеці на вебсайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Щодо додаткової навчально-методичної літератури, то вчителі вільні в її виборі й можуть застосовувати таку, що найліпше реалізує їхню методику навчання та компетентнісний потенціал предмета «іноземні мови». Програма не обмежує самостійність і творчу ініціативу вчителів, передбачає гнучкість у виборі та розподілі навчального матеріалу відповідно до потреб здобувачів освіти й обраних засобів навчання.

Рекомендуємо також навчально-методичні посібники для вчителів іноземних мов (перелік оновлюється).

Якість іншомовної освіти на всіх рівнях залишається головним завданням за будь-яких умов. Функціонування системи освіти під час надзвичайних ситуацій характеризується інтенсивним пошуком нових підходів до навчання, інноваційних форм організації освітнього процесу, ефективних педагогічних та інформаційних технологій. Тож у квітні-травні 2025 року проведено дослідження освітніх потреб педагогів Запорізької області, у якому взяли участь зокрема й 219 учителів іноземної мови, що становить близько 13 % від загальної кількості респондентів. За результатами означеного дослідження вчителі іноземної мови визначили найбільш пріоритетні питання стосовно власного фахового розвитку й удосконалення професійної майстерності, серед яких: вивчення методики навчання іноземної мови у 7–9-х класах НУШ (51,6 %); сучасні технології роботи з текстом (35,16 %); оцінювання навчальних досягнень учнів (34,17 %); особливості організації дистанційного та змішаного навчання (31,96 %); гейміфікація в навчанні й вивченні іноземної мови (31,51 %); співпраця з міжнародними організаціями як елемент бренду прогресивного вчителя іноземної мови (27,85 %) та інші (рис. 1).

Саме інтегрування інноваційних педагогічних підходів і технологій, методик, дієвих практик сприяє підвищенню ефективності уроку (навчального заняття) з іноземної мови. Сьогодні урок – це «живий організм», вимоги до нього не є сталими, а дизайн, зміст і форми, локації проведення змінюються залежно від умов (офлайн в укритті, у підземній (безпечній) школі, дистанційно тощо). Варто враховувати найбільш важливі ключові елементи уроку іноземної мови, а саме: компетентнісно зорієнтований, комунікативно-інформаційний, цифровий, динамічний, інтерактивний, технологічний, орієнтований на успішний результат. При цьому, перш за все, слід намагатися моделювати урок як безпечне освітнє середовище (англ. *safe learning environment*) для формування та розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності, у якому кожна дитина має змогу й бажає долучитися до взаємодії, вільно висловлюватися, долаючи мовний бар'єр [2]. Психосоціальне благополуччя учнів, позитивна атмосфера впливає на когнітивні здібності та результативність навчання.



Рис. 1. Деякі результати дослідження освітніх потреб учителів іноземної мови

Трендом сучасної освіти є інтеграція інструментів AI (англ. artificial intelligence). Найбільш відомою й популярною є наразі універсальна мовна модель ChatGPT. Однак існує ціла низка спеціалізованих освітніх платформ із вбудованим ШІ (англ. AI), розроблених саме для потреб учителів, як-от: Eduaide.ai; Curipod.com; LessonPlans.ai; MagicSchool.ai та інші. Однак, користуючись різноманітними джерелами, зокрема й ШІ, вчителю варто дотримуватися принципу академічної доброчесності й сприяти тому, щоб учні також це робили. Потужним інструментом для організації дистанційного / змішаного навчання стала платформа ВШО (Всеукраїнська школа

онлайн), на якій розміщено застосунок для 1–4-х класів «Вивчаю – не чекаю», а також відеоуроки, тести та завдання для школярів 5–11-х класів з усіх предметів, зокрема з іноземних мов (англійської, німецької). Тож ефективність освітнього процесу наразі безпосередньо залежить від рівня інформаційно-цифрової компетентності всіх його учасників, постійного поповнення власного backcrack новими сучасними онлайн-інструментами.

У зв'язку із зазначеним вище, особливої важливості набуває: постійне фахове зростання вчителів іноземної мови, орієнтування запитів освітян на моделі, інноваційні за формою та змістом, які забезпечують можливості для креативної командної співпраці, сприяють удосконаленню language skills.

Корисна інформація з цього питання розміщена на сайті УІРО в розділі «Професійний розвиток». У новому Професійному стандарті за професією «Вчитель закладу загальної середньої освіти» серед інших визначено компетентність «здатність забезпечувати навчання здобувачів освіти іноземної мови та спілкуватися іноземною мовою у професійному колі». Також у зазначеному документі міститься вимога «підтримувати належний рівень володіння іноземною мовою, необхідний для виконання професійної діяльності». Поліпшенню мовних навичок – language skills та відкриттю нових можливостей сприяє співпраця з міжнародними організаціями (участь у міжнародних проєктах, стажуваннях, конференціях, тренінгах, вебінарах, клубах).

Серед проєктів для вчителів англійської мови:

British Council

– SWITLO: Skills and Well-being In Teacher Learning Opportunities;

– EnCourse: English and New Competencies for Ukrainian Reformed School Education.

Зауважимо, що 19.05.2025 під час Education World Forum у Лондоні, British Council та МОН України підписали оновлений Меморандум про взаєморозуміння – документ, який є важливим кроком у межах програми «100 років партнерства між Великою Британією та Україною». Він сприяє поглибленню співпраці між нашими інституціями у сферах викладання англійської мови, розвитку шкільної та вищої освіти, а також підтримці української освітньої системи в умовах війни.

American Councils

– SDELE: Support for Distance English Language Education in Ukrainian Secondary Schools Program. У межах проєкту підготовлено навчально-методичний посібник «Insights into Remote Learning and Teaching» для практичного застосування, а також курс «Навколо віддаленого навчання за 10 годин». Заслужує на особливу увагу наскрізна тема соціально-емоційного навчання, що пов'язана з організацією освітнього процесу в надзвичайних ситуаціях.

Для вчителів німецької мови: Goethe Institut.

Для вчителів французької мови: Institut Français.

Використання міжнародного досвіду й залучення до глобальної освітньої спільноти дозволяє педагогам залишатися конкурентоспроможними й інноваційними, створює позитивний імідж учителя, підкреслює його відкритість і активність. Зазначені характеристики формують довіру з боку учнів, батьків і колег, відкривають «нові горизонти». Слід зазначити, що вчителі Запорізької області досить активно задіяні до такої співпраці.

Шляхом до розвитку й кар'єрного зростання є також чергова або позачергова атестація педагога. Звертаємо увагу, що внесено зміни до Положення про атестацію педагогічних працівників (лист МОН України від 10.12.2024 № 1/23112-24).

Разом із цим, новими формами фахового розвитку вчителів іноземної мови в контексті НУШ стали супервізія та сертифікація. Так, у 2025 році реалізується пілотний проєкт процедури сертифікації вчителів англійської мови, яка є зовнішнім оцінюванням професійних компетентностей педагога, шляхом до його успіху (наказ МОН України від 12.12.2024 № 1730 «Про затвердження Програми незалежного тестування фахових знань та вмінь учителів іноземної мови (англійська мова) закладів загальної середньої освіти»).

Звертаємо також увагу, що у 2025/2026 навчальному році вчителі англійської мови матимуть змогу реалізувати власний творчий потенціал завдяки участі у всеукраїнському конкурсі «Учитель року» (наказ МОН України від 13.02.2023 № 145). Педагогам, які прагнуть утвердитися як експерти й авторитетні особистості у сфері освіти, рекомендуємо досліджувати й активно обговорювати актуальні теми в колі однодумців, створювати нові освітні продукти та презентувати їх, комунікувати з носіями мови. Все це надає можливості «йти в ногу

з часом», бути лідером і генератором ідей, сприяти позитивним змінам у галузі освіти.

Ситуація, яка склалася в нашій країні й, зокрема, у Запорізькому регіоні, змушує нас, на жаль, напрацьовувати досвід організації освітнього процесу у край складних умовах і різних форматах навчання. Сьогодні важливо забезпечити і якісну іншомовну освіту, і сформувати емоційно стійких, соціально відповідальних, упевнених у собі громадян, які можуть досягати успіху в навчанні й реальному житті в сучасному полікультурному світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про окремі питання оцінювання результатів навчання : лист МОН України від 14.03.2025 № 1/4895-25. URL: <https://surl.li/ixqfss> (дата звернення: 01.05.2025).
2. *Стрілець Л. А.* Створення безпечного пізнавально-комунікаційного середовища: психосоціальні аспекти сучасного уроку іноземної мови / Безпечне освітнє середовище: нові виклики та сучасні рішення в умовах воєнного і повоєнного часу: збірник наукових статей, тез доповідей та інших матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 07.03.2025 / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко та інші. Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2025. 566 с. URL: <https://surl.li/lpzipqf> (дата звернення: 21.04.2025).
3. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – Companion volume. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2020. 278 p. URL: <https://surl.li/tqldrc> (дата звернення: 04.05.2025).



Запорізький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти